

Helyi tanterv az emelt szintű fakultációhoz
magyar nyelv és irodalomból
a 100/1997. kormányrendelet alapján.
12. osztály emelt fakultáció
heti 2 óra, 32 hét, összesen 64 óra

A magyar nyelv és irodalom érettségire való felkészülésről

A vizsgakövetelményekben a vizsga mindkét szintjén meghatározó szerepet töltenek be a szövegértés, az írásbeli és szóbeli szövegalkotás képességei és tevékenységei. Hangsúlyosak azok a szövegfeldolgozási, elemzési és értelmezési szempontok, nyelvi és irodalmi ismeretek, amelyek a magyar és az európai kulturális hagyomány mellett a jelen világnak, a jelen kultúrájának megértéséhez elengedhetetlenek, amelyek szükségesek az önálló tájékozódáshoz, az ítélőképességhez, az érzelmi, a szociális, az intellektuális élmények megéléséhez és kifejezéséhez. A magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgája olyan kitüntetett alkalom, amely az alábbi célokat követve teszi lehetővé a vizsgázó nyelvi kultúrájának és irodalmi műveltségének minősítését és értékelését.

Az érettségi vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó

- hogyan tudja alkalmazni nyelvi, nyelvhasználati, irodalmi és fogalmi ismereteit, olvasói tapasztalatait a múlt és a jelenkor nyelvi, kulturális jelenségeinek megértésében;

- hogyan képes tudását, gondolatait, véleményét szóban és írásban előadni a vizsgafeladatoknak megfelelő műfajban, a szükséges és lehetséges tartalmakkal, szerkezetben és stílusban;

- önállóan tud-e reagálni különböző korszakok különböző műfajú szépirodalmi, köznapi, tudományos szövegeinek gondolataira, állításaira, következtetéseire;

- képes-e élethelyzetek, döntési szituációk, etikai kérdések, gondolatok, érzelmek, magatartások, szociális beállítódások, elvek, eszmék, érzelmek árnyalt bemutatására, értelmezésére;

- teljesítményében kifejeződik-e önálló gondolkodása, problémalátása, lényegkiemelő és rendszerező képessége, kreativitása, nyelvi-irodalmi kultúrájának egyéni sajátosságai, értékválasztásai;

- tud-e logikusan érvelni, következtetéseit, gondolatait világos nyelvi formában előadni, véleményt alkotni;

- képes-e különböző alkotói magatartások, kifejezőmódok megkülönböztetésére, összevetésére, különböző szövegek elemzésére, összehasonlítására, értelmezésére, értékelésére;

- felismeri-e egy-egy korszak kifejezőmódjának, művészetének találkozási pontjait;

- tud-e irodalmi és nem irodalmi szövegek kérdésfelvetések és válaszok sokféleségében tematikusan és kronológiailag tájékozódni.

Az emelt szintű fakultáció elsősorban a felsőoktatásban tovább tanulni szándékozó tanuló képességeit és ismereteit vizsgálja. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a vizsga a jelöltektől a középszintű követelményeket meghaladó bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokat, összetettebb rendszerezési, alkalmazási összehasonlítási, és elemzési szempontokat, valamint magasabb fokú gondolkodási, önállóbb ítéletalkotási képességeket várja el, az olvasottság, a nyelvi, irodalmi, fogalmi ismeretek, tények, összefüggések tágabb körét kéri számon.

Az előre haladás függvénye a szóbeli érettségi tételsor megismerése. Nyelvtanból és irodalomból is akkor tudunk csak szelektálni, ha ismerjük a tételeket. Ennek függvényében az előre haladás sorrendje változik.

A számonkérés értékelése hagyományos írásbeli számonkérés esetében:

85-100 % -----5

75-84% -----4

60-74%-----3

45-59%-----2

44- % -----1

Az írásbeli feladattípusok értékelése megegyezik a rendeletben leírt százalékos rendszerrel

Tartalmi követelmények

Témakörök/képességek	Követelmények
Szövegértés	
Információk feldolgozása és megítélése	Nyomtatott és elektronikus közlések információinak célirányos és kritikus használata.
Szépirodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése	A szövegértési képesség bizonyítása különféle szakmai-tudományos, publicisztikai, gyakorlati, szépirodalmi szövegek értelmezésével, összehasonlításával. Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása.
Szövegalkotás	
Írásbeli kifejezőképesség	Különböző témákban, különböző műfajokban széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelő szabotossággal. Kérdéskör, kérdés, probléma írásbeli megvitatása, a téma több nézőpontú értékelését is magában foglaló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével. Hivatalos írásművek nyelvi normáinak alkalmazása

A köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható kézírás, a helyesírási és a nyelvhelyességi hibák javításának képessége.

Beszéd, szóbeli szövegalkotás

A beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő tartalmú, szóhasználatú lényegre törő, világos felépítésű, kifejtett közlés.

Memoriter: teljes művek és részletek szöveghű előadása.

Fogalmi műveltség

Fogalomismeret,
fogalomhasználat

Nyelvi és irodalmi fogalmak beszédhelyzetnek, témának, megfelelő helyénvaló alkalmazása.

Fogalmak értelmezése.

Témakörök

Követelmények

Magyar nyelv

1. Ember és nyelv

2 óra

A nyelv mint jelrendszer.

A beszéd mint cselekvés.

A nyelv és a gondolkodás viszonya.

Nyelvcsalád, nyelvtípus.

A nyelvhasználat társadalmi vonatkozásai.

A nyelvi változás, a nyelv mint változó rendszer.

2. Kommunikáció

2 óra

A kommunikációs folyamat tényezői és funkciói, ezek összefüggései a kifejezésmóddal.

Jel, jelrendszer.

Nyelvi és vizuális kommunikáció.

A nyelvhasználat mint kommunikáció.

Kommunikációs funkciók és közlésmódok.

Személyközi kommunikáció.
A tömegkommunikáció.
Társadalmak és kultúrák jelrendszerei.

3. A magyar nyelv története

2 óra

Változás és állandóság a nyelvben.
A magyar nyelv rokonsága.
A magyar nyelv történetének fő szakaszai. A tihanyi apátság alapítólevele, a Halotti beszéd és könyörgés, Ó-magyar Mária-siralom.
Életmód és szókincs összefüggései. A szókészlet rétegei.
Régi magyar irodalmi szövegek bemutatása.
Az egységes írott nyelvi norma kialakulása.
A nyelvművelés szerepe.

4. Nyelv és társadalom

2 óra

Társadalmi és területi nyelvváltozatok.
Rétegzettség és norma a nyelvhasználatban.
Egy nyelvjárás bemutatása.
Kisebbségi nyelvhasználat.
A határon túli magyar nyelvűség.
Kétnyelvűség, kettős nyelvűség.
Nyelvpolitika, nyelvi tervezés.
Tömegkommunikáció és a nyelvhasználat.

5. A nyelvi szintek

2 óra

A leíró grammatika mint a magyar nyelvi rendszer modellje. Hangtan.
Alaktan és szótan.
Mondattan.
A mondat szintagmatikus szerkezete.
A mondat a szövegben.

	Logikai és grammatikai viszonyok az összetett mondatban. Szókincs és frazeológia.
6. A szöveg	A szöveg és a kommunikáció.
2 óra	A szöveg pragmatikai, szemantikai és grammatikai megközelítése.
	A szöveg szerkezete és jelentése.
	Szövegértelmezés.
	A szöveg szóban és írásban.
	Az intertextualitás.
	A szövegtípusok.
	Szöveg a médiában. Médiaközlések elemzése.
7. A retorika alapjai	A retorika jelentősége és alkalmazásának társadalmi színterei.
2 óra	A nyilvános beszéd.
	Érvelés, megvitatás, vita.
	A szövegszerkesztés eljárásai.
8. Stílus és jelentés	Szóhasználat és stílus.
2 óra	A szójelentés.
	Állandósult nyelvi formák.
	Nyelvi, stilisztikai változatok.
	Stílusesszéközök.
	Stílusréteg, stílusváltozat.
	Stílus és norma koronkénti változatai.

Irodalom

1. Szerző, művek

Életművek a magyar irodalomból

12 óra

Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, József Attila.

Az életmű: az életút jelentős tényei, a főbb művek

szövegismereten alapuló értelmezése, kapcsolatok a művek között.

Irányzatok, szellemi kötődések.

Művek hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban.

Memoriterek.

2. Portrék

4 óra

Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Márai Sándor, Pilinszky János.

Három-négy lírai és/vagy egy-két epikai néhány epikai/drámái alkotás több szemponton alapuló értelmezése.

Összefüggések a korszak irányzataival, korstílussal.

Etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozások.

Művek hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban.

Memoriterek.

3. Látásmódok

4 óra

Zrínyi Miklós, Jókai Mór, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Illyés Gyula, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Németh László, Örkény István, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos.

Választandó legalább négy szerző a felsoroltak közül. (A lista bővíthető legfeljebb két, a fentiekhez hasonló jelentőségű szerzővel.)

Összefüggések a korszak irányzataival, korstílussal.

- Etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozások
Művek hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban.
- 4. A kortárs irodalomból** **Egy költő néhány versének; egy-egy drámaíró, illetve prózaíró 1-2 művének értelmezése az 1980-tól napjainkig tartó időszakból.**
- 4 óra Irodalmi nyilvánosság; nyomtatott szöveg, digitális közlés.
- 5. Világirodalom** Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia.
- 4 óra Középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a XIX. század második fele, avantgárd és a XX. század első fele, a XX. század második fele és a kortárs világirodalom jellemzői, korszakonként **két mű bemutatása.**
- 6. Színház és dráma** Színház és dráma különböző korszakokban.
- 2 óra **Egy-egy mű értelmezése: Szophoklész, Shakespeare, Molière, Katona József: Bánk bán, Madách Imre: Az ember tragédiája, 20. századi drámák**
- Egy-egy dráma elemzése: Ibsen, Csehov, epikus színház, abszurd dráma.**
- 7. Az irodalom határterületei** Az irodalom kulturális határterületei. Népköltészet, műköltészet, folklór.
- 2 óra Az adaptáció – irodalom filmen, dalszövegben, a virtuális valóságban.
- A szórakoztató irodalom hatáskeltő eszközei, egy-két tipikus műfaja.

„Magas” (elit) művészet és a tömegkultúra viszonyának problémája egy korszakban.

Mítosz, mese és kultusz.

Az irodalmi ismeretterjesztés nyomtatott és elektronikus műfajai.

Interkulturalitás.

A régió, a tájegység, a település irodalmi, kulturális hagyományai.

Kisebbségi irodalmak.

Életmódra, kulturális szokásokra utaló dokumentumok bemutatása.

Értelmezési szintek, megközelítések

Szépirodalmi alkotások gondolati, tematikus,

8. Témák, motívumok motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.

Nem külön óra: a többivel együtt Az olvasott művekben motívumok, témák változatainak értelmezése.

Műveket összekötő motivikus összefüggések.

9. Műfajok, poétika Műnemek, műfajok. Poétikai fogalmak alkalmazása.

Nem külön óra: a többivel együtt Műfajteremtő művek.

Poétikai jellemzők történeti változásai.

10. Korszakok, stílustörténet A kifejezésmód és világlátás változása a különböző korszakokban a középkortól a szimbolizmusig.

Irodalomtörténet Az irodalom, az irodalmiság változó hagyománya.

Nem külön óra: a többivel együtt A magyar irodalomtörténet/művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője.

11. Írásbeli feladatsorok 14 óra

A tanulók fakultáción szerzett osztályzatai 33%-ban számítanak az egyéb osztályzatokhoz. A tanórák sorrendje, ill. témája az adott viszonyok függvényében változik.